
Inledning

Det finns en sanning om oss själva som vi ytterst sällan snuddar vid. Den förefaller så ömtålig och ljusskygg att den till och med i drömmarna förkläds, förvanskas eller trängs bort. Många av våra mänskliga institutioner och instanser försöker på olika sätt skapa skydd och barriärer för att ge människor tillit och mod tillräckligt för att närma sig den sanning som vi är så i grunden ambivalenta till.

Olika professioner har sin form av sekretessbestämmelser så att förtroenden inte ska svikas eller som hjälp till att vaska fram sanningen i en utsaga eller en händelse. Hur svårt det är att få fram sanningen kring händelser, också de banalaste, vet vittnespsykologin att berätta. Utredningssekretessen kring brottsundersökningar har sina hemligheter, sjukvården har sin tystnadsplikt och banksekretessen kring personers ekonomi är strikt. Prästers tystnadsplikt kring bikten sägs vara absolut. Vad som yppas mellan patient och vårdpersonal skall förtigas utåt och

även de sociala myndigheternas verksamhet är genomsyrande av ett krav på konfidentialitet.

Finns det undantag från denna diskretion som det finns så mycket uttalade och outtalade föreskrifter om? Ibland ges eller till och med påbjuds undantag. Pressen ger ut namn på de värsta samhällsfientliga mördarna och terroristerna som Breivik i Norge, eller missdådare som Fritzl i Österrike.

Det finns lagar som vill skapa undantag från tystnadsplikten också för psykoterapeuten och psykoanalytikern. I detta nummer av *Divan* publicerar vi ett föredrag av psykoanalytikern Christopher Bollas som med utgångspunkt i den debatt som förts i USA ger ett flammande försvar för vikten av att aldrig göra undantag från konfidentialiteten mellan terapeut och patient. Bollas hävdar att sådana undantag har en kontraproduktiv effekt för dem som undantagen försöker skydda, till exempel offer för pedofiler. En lagstadgad anmälningsplikt innebär att förövarna än mer

kommer att gömma sig i skam. Brott mot konfidentialiteten tjänar inte sanningen.

Att tjäna sanningen innebär inte alltid att avslöja den. Karin Johannisson för ett resone-mang kring vardagliga och andra hemligheter som vi behöver värna om och gömmer i lådor och fack. Vidare visar Carin Franzén hur konfidentialitet är historiskt betingat; hur det privatliv vi värnar om idag inte alltid varit något självklart. Men också tvärtom: hur det som kommit att kallas för intimiseringen av det offentliga rummet var en realitet redan under 1600-talet då dagboksskrivande och intima brevromaner blivit en hel genre.

En text av Thomas Ogden diskuterar sanninglidelsen, utlämnandet och diskretionen i det psykoanalytiska skrivandet och Clarence Crafoord diskuterar hur svårfångad sanningen är i skrivandet av självbiografier – skillnaden mellan sanning och fiktion har en tendens att suddas ut, hur ärlig den självbiografiska författaren än söker vara. Författare, litteraturvetare och historiker kämpar ständigt med detta problem.

Ett sätt att dölja är kanske att rättframt offentligt skriva om människor med namns nämnande och oblygt exponera sig själv och sin omgivning. Sara Mannheimer ger i sitt bidrag ett fräscht exempel på detta när hon i brevform berättar om sina tankar och erfarenheter från releasepartyt för *Divans* förra nummer.

I sin text ”Sinnets inåtvändhet” frågar sig den norske psykoanalytikern Torberg Foss om det inte råder en konflikt mellan den psykoanalytiska behandlingens så kallade grundregel – att analysanden så ocensurerat som möjligt skall säga det som faller henne in – och en annan av psykoanalysens grundläggande upptäckter: att det inåtvända, hemligheten, är en väsentlig aspekt av ett fungerande själsliv. Och den finlandssvenska filosofen och konstnären Göran Torrkulla bidrar med en utförlig filosofisk undersökning där han med utgångspunkt i sådana mellanmänskliga fenomen som löftestrohet och sannfärdighet försöker spåra tystnadslöftets karaktär och moralfilosofiska innebörd.

Vårt konfidentialitetsnummer har alltmer

svällt ut. Sekretess, hemlighet och konfidentiella situationer, självutlämnande sanningar och lögnar virvlar om varandra. Ibland verkar det vara så att vi tror oss ge förtroenden när vi ljuger som värst, eller yppar intima sanningar när vi tror oss ha ljugit ihop en bra skröna. Världen tycks bestå av olika former av Wikileaks, det hemliga läcker ut överallt.

Kan vi värna om åtminstone den intima psykoanalytiska situationen så att det blir möjligt att avtäcka nya sanningar i detta slutna rum? Strävan efter en sådan absolut konfidentialitet kan vara en god sak för förtroenderelationens speciella karaktär. Frågan kvarstår dock alltjämt om en sådan hållning bidrar till upptäckter av nya sanningar för den som uppsöker den konfidentiella terapi-situationen. Kanske är det så att sanningen uppdragas mellan maskorna i sekretessnätet just när vi minst anar det.

I 1600-talets akademiska bildtradition lägger måleriets musa Pittura fingret över sin mun för att markera att måleriet är den silenta konstarten. Idag formar konstnärer vår tids tecken för tystnad, förtegenhet och avskärmning. Konceptuella verk som talar tve tydigt och utan ord, distinkt och med glasklar integritet av Helena Mutanen, Annika von Hauswolff och Hillevi Berglund berikar tankarna i detta nummer av *Divan*.

En lågmäld feministisk revision av traditionen ger både Oskar Korsár och Carl Fredrik Hill, tolkade av John Swedenmark respektive Mona Vincent. De visar att såväl sirliga broderier som fruset mörker kan påträffas bakom konsthistorien.

För redaktionen
Clarence Crafoord
Johan Eriksson
Nina Weibull